

મુનિ પ્રેમવિજયની ટીપ

સંપા. મુનિ ભુવનચન્દ્ર

જગદ્ગુરુ વિજયહીરસૂરીશ્વરજીના સમુદાયના મુનિ પ્રેમવિજયજીએ સ્વીકારેલા નિયમોની સૂચિની આ પ્રતિ તેમના પોતાના ઉપયોગાર્થે લખાયેલી જણાય છે । ખંભાતના શ્રી પાર્શ્વચન્દ્રગચ્છ સંઘ હસ્તકના ભંડારની આ પ્રતિ (વિભાગ ૨, પ્રત ક્ર. ૧૦૧) લાલ અને કાઢી શાહીથી લખાઈ છે । અક્ષરો સુંદર અને મોટાં છે । એક પૃષ્ઠમાં ૧૧ પંક્તિ તથા એક પંક્તિમાં સરેરાશ ૩૫ અક્ષરો છે. પાંચ પત્રની આ પ્રતિ સારી સ્થિતિમાં છે ।

જૈન શ્રમણોએ પાલન કરવાના પાંચ મહાવ્રત તથા અન્ય આનુષંગિક નિયમો ઉપરાંતના સ્વેચ્છાએ ધારણ કરેલા નિયમોની આ સૂચિ છે । સંયમી જીવન કર્મ સીમા સુધી જીવી શકાય તેનું નિર્દર્શન તો આમાં મળે છે જ, પરંતુ પ્રસ્તુત નિયમાવલિ માત્ર કષ્ટમય જીવન જીવવાના જડ પ્રયાસરૂપ નથી; આંતરિક જાગૃતિ, નમ્રતા, સહજતા તથા વ્યાવહારિક દૃષ્ટિકોણનાં પણ આમાં દર્શન થાય છે । અપવાદોનું આયોજન યોગ્ય ધ્યાન રાખે છે । ભાષાકીય દૃષ્ટિએ પણ આ કૃતિ ઉપયોગી બનશે એવી આશા છે ।

*

.1૮૦। પરમગુરુ વિજયમાન ભટ્ટારિક શ્રી શ્રી... શ્રી હીરવિજયસૂરિગુરુમ્યો નમઃ । મુનિ પ્રેમવિજયની ટીપ લિખિહ છહ । જાવજીવના અભિગ્રહ જાણિવા ।

કલપડો, કાંબલી, સંથારિડં, ચોલપટ્ટ - એતલહ એક બોલ । ૧

પાત્રાં ત્રિણ, પડલાં પાંચ, રતાણાં ત્રિણ, ડોલી બદૂ-એ બોલ બીજે । ૨

જાવજીવ ઔષધનું પંચચાણ, અથવા બડે આંખિનહ હેતિ, અથવા સર્પાદિકનહ ડંસહ, અથવા લૂ લાગહ મોકલહ; અથવા પ્રહારપાટૂં મોકલહ-એ બોલ ત્રીજહ । ૩

વિગહ પાંચનું પચચાણ-એ ચઠથહ બોલ । ૪

નીલો નાલિકેર ૧, ગોટ્ટે ૨, ટોપરાં ૩, ચારીક ૪, ચજૂર ૫, દ્રાક્ષ ૬, લવંગ ૭, એલચી ૮, સુંઠિ ૯, મિચી ૧૦, પીંપર ૧૧ - એ સમસ્તનું પચચાણ-એ બોલ પાંચમો । ૫

ચીરનું પચચાણ અનહ નિવીનું દૂધનું પચચાણ-એ બોલ છઠહ । ૬

ધાનનું સૂકડં સાલણડં મોકલૂં, અવર સમસ્ત નીલવણ અનહ સમસ્ત સૂકવણ-એ સમસ્ત ચાણું સાલણડં આદિ દેઈનહ પચચાણ-એ બોલ સાતમો । ૭

દિન પ્રતિદં સાલણાં ત્રિણિ કલપદં; ગાંઠસીનડં જાવજીવ પચ્ચાણ; જિવારં છૂટ્ઠ તિવારં ચઢવિહાર; ઇમ કરતાં વિહરી આવ્યા પછી ગાંઠસી છૂટી સાંભરં તડ તે આહાર જતી વાધતો ઠસારં તડ પચ્ચાણ ભંગ ન થાઈ; ઇમ કરતાં તે આહાર જતી ન ખપાવડ તો તે આહાર હું કરી ઠઠડં અનડ ઠઠીનડ ચઢવિહાર પચ્ચાણ કરું । વલો સહસ્ર સજ્ઞાય ઁખાં ગણડં - એ બોલ આઠમો । ૮

જાવજીવ બિયાસણં તિવિહાર કરિવડં - એ નવમો બોલ । ૯

પાંણી પોતાની માત્રાના તવા (?) પચ્ચાણ । ઇમ કરતાં જતી ભગતડં કરાવડ તો કરું - એ બોલ દસમો । ૧૦

દિન પ્રતિદં દેવદર્શન કરિવડં, ઇમ કરતાં વરાંસડ ન થાઈ તુ બીજડ દિવસ સાલણડં નિષેધ - એ બોલ ઇગ્યારમડ । ૧૧

દિન પ્રતિદં ત્રિકાલ દેવ ન વંદાઈ તુ બીજડ દિવસ એક નડકરવાલી ઁખાં ગુણવી - એ બોલ બારમડ । ૧૨

દિન પ્રતિદં ત્રિણિ સહસ્ર સજ્ઞાય ગુણવો, પણિ ઉપવાસનડ દિવસ, અનડ પારણાનડ દિવસ, અનડ વિહાર કરિવડ હોઈ તિવારડ, અનડ યોગાદિકનડ કામડં, અનડ લિખવડં હોઈ તિવારડ, અનડ ભણવડં હોઈ તિવારડં, અનડ વેયાવચ્ચ વિશેષ થકી કરવડ હોઈ તિવારડં, અનડ લેપ વાટવાનડ કાજડં, અનડ આલોચણની સજ્ઞાય કરવી હોઈ તિવારડં, અનડ શરીરનડ કારણડં, અનડ લોચ કરવા હોઈ તિવારડં, એતલડ કારણડં સજ્ઞાયની જણા; અનડ દિન પ્રતિદં મોટકા કારણ વિના સજ્ઞાય-સહસ્ર ન મૂંકિવડં । જડ તીણડ દિવસ ન થાઈ તડ બીજડ દિવસ ગુણી પુહચાડિવડં । એક નડકરવાલી શ્રીસેતુંજા નામની, એક નડકરવાલી શ્રીસીમંધરસામિના નામની, એક નોકરવાલી શ્રીગૈતમસામિના નામની, એક નોકરવાલી શ્રીઆણંદવિમલસૂરિના નામની, એક નોકરવાલી શ્રીવિજયદાનસૂરિના નામની, એક નોકરવાલી શ્રીહરિવિજયસૂરિના નામની, એક નડકરવાલી શ્રીવિજયસેનના નામની, એક નડકરવાલી શ્રીવિમલહર્ષ ઉપાધ્યાયના નામની, એક નડકરવાલી પંડિત શ્રીવાંદરઋષિના નામની, એક નોકરવાલી સમસ્ત સાધના નામની - એતલી ૧૦ નડકરવાલી દિન પ્રતિદં ગણવી । કારણ વિના - એ બોલ તેરમો । ૧૩

સજ્ઞાતરના ઘરનું ધૂત, અનડ ઉધાયં, અનડ ગકાર, અનડ ચડથો આહાર એ સમસ્તનો પચ્ચાણ - એ બોલ ચડમો । ૧૪

ચેત્રાતીત, કાલાતીત, માર્ગાતીત, એ આહારપાણી લેવા પચ્ચાણ । કારણ વિના । અનડ આહારપાણી જે નદી માહિ લેઈ ઠતરડ છડ તે આહારપાણી લેવા

पचखाण । पण वासा चालवउं होइ, अनइ कोस त्रिण, तथा च्यार-पांच जावउं होइ, अनइ जो तथाविध गाम न आवइं तो कलपइ-ए बोल पनरमउ । १५

दिन प्रतइं आहार तिवारइं करुं (जिवारइं) दसवीकालिकनी सतर गाथा गुणउं । जउ न गुणाइ तउ बीजइ दिवस एक नोकरवाली गुणवी-ए बोल सोलमो । १६

जावजीव विगइ पा सेर उपरांत पचखाण । अथवा वाधतउ होइ तु मोकलूं-ए बोल सतरमउ । १७

नीवीनइ दिवस तीन घाणवा उपरांत दाधेल होइ तो कलपइ - ए बोल अठारमो । १८

मुझ थकी बीजा कुणहीनइं अप्रीति ऊपजइ तो बीजइ दिवस नीवी करिवी-ए बोल उगणीसमो । १९

अनइ परनउ अवगुण बोलवा पचखाण । इम करता वरांसइ बोलाइ तउ बीजइ दिवस सालणउं निषेध - ए बोल वीसमो । २०

दिन प्रतिइं थंडिल पडिलेहवा; इम करतां न पडिलेहाइ तु बीजइ दिवस नीवी करवी - ए बोल इकवीसमो । २१

भइरव, सालू, महिमदी, बाहादरी, झूनो, गोडीउं, अटाण, श्रीबाप, तथा रसमी वस्त्र-ए आदि देईनइ समस्तनउं पचखाण - ए बोल बावीसमुं । २२

पोथी एक, पाठां धोलां बि, वीटागणउ एक-ए बोल त्रेवीसमो । २३

सूत्रनी नुकरवाली, अथवा पत्रजीवानी पण एक राखुं - ए बोल चउवीसमउ । २४

अणगल्यउं पाणी वावरवा पचखाण । इम करतां वरांसइ ववराइ तु नुकरवाली एक ऊभां गुणउं-ए बोल पंचवीसमो । २५

जती बिहुंनइ दिन प्रतइं वीसामण करिवी । कारण विना - ए बोल छावीसमउ । २६

विहरवां गयां जे हींडयो विहरावइ ते विहरुं । खपसारू ना न कहिवी - ए बोल सत्तावीसमउ । २७

मास माहि उपवास पांच, आंबिल बि, निवी पांच करवी । एतलो तप शरीरनइ कारणइं न थाइ तउ जे तपनी जेतली सझाय थाइ ते तपनी तेतली सझाय गुणी पुहचाडवी - ए बोल अठवीसमउ । २८

विहरवानी वस्त छूटी नखाय तु, अनइ छूटी नांखी लिवाइ तु एक नउकरवाली

गुणवी-ए बोल इगुणत्रीसमो । २९

उधाडइ मुढइ बोलाइ तु नोकार वीस गुणवा, अनइ आहार करतां कउगला कीधा पाखइ बोलाइ तु नउकरवाली एक गुणवी - ए बोल तीसमो । ३०

काजउ अणपूज्यइ बइसाइ तु, उधर्या पाखइ बइसाइ तो नोकरवाली एक गुणवी-ए बोल इकत्रीसमउ । ३१

वडिलेहण करतां, अनइ पडिकमणुं करतां बोलावा पचखाण; गुरु बोलावइं तिवारइं बोलउं, बीजी परइं बोलाइ तु नउकरवाली एक ऊभां गुणवी-ए बोल बत्रीसमउ । ३२

संथारीउ अनइ उतरपटणउं उपरांत अधिकउं उपगरण पाथरवा पचखाण; अनइ उसीसइ पण किसी वस्त मूंकवा पचखाण । उसीसइ बाहइं अनइ शरीरनइ कारणइं तीन पड ऊढवां - ए बोल तेत्रीसमो । ३३

माहरी मात्रानुं उपगरण अणपडिलेहणुं रहइ तो नउकरवाली एक गुणवी - ए बोल चउत्रीसमो । ३४

जावजीव पाडिहारू वस्त्र अथवा कांबलो-कांबली वावरवा पचखाण; अनइ कारणइं पणि वावरवा पचखाण-ए छत्रीसमो बोल । ३६

माहरइ डीलिं तेल आदि देइनइ विलेपणनी जात चोपडवा पचखाण; इम करतां कोई बलात्कारइं चोपडइ तु बीजइ दिवस नोकरवालीनुं दंड १-ए बोल सांत्रीसमउ । ३७

रातइं अखोडा-पखोडा न पडिलेहाइ तो नोकरवाली एक-ए बोल अठत्रीसमो । ३८

सीकीनी पडिलेहण पचवीस, उवधिनी पडिलेहण पचवीस, थापनानी पडिलेहण तेर, डांडो, डंडासणों, काणदोरु, उवारो-ए समस्तनी पडिलेहण दस, - एणइ प्रकारइं जेहनी जेतली पडिलेहण छइं तेहनी तेतली पडिलेहण करिवी । अधिकी-ऊछी थाइ तो नउकार पांच, पडिलेहण डीठ गुणवा । पणि इणो विधि पडिलेहण पोताना उपगरणनी पडिलेहण करिवी । कारण विना - ए बोल इगुणच्यालीसमो । ३९

सीकी, उपधि, डांडो अणपूज्यो लेवाइ तु, अनइ अणपूज्यो मूंकाइ तु एक नोकरवाली गुणवी - ए बोल च्यालीसमउ । ४०

सांजइ सरीर अकालसन्या थाइ तु आंबिलतप करी पुहचाडवो, अनइ सझ्यातर घर कीधइ जो हीड्या पण न पलइ तो भंगइं आंबिलतप करी पुहचाडिवउं-

ए बोल इकतालीसमो । ४१

अनइ इरियावही पडिकम्या पाखइ आहारपाणी कराइ तो नउकार पांच गुणवा-ए बोल बितालीसमो । ४२

ठाबडइ भागइ छठतप करी पुहचाडवो - आंबिल तथा नीवी तथा सझाय सहस्र च्यार गुणी पुहचाडवो-ए बोल त्रइतालीसमो । ४३

मात्रउं अणपूज्यइ परठवाइ तु, अनइ ऊभां परठवाइ तउ नोकार पांच गुणवा । कारण विना । - ए बोल चउतालीसमउ । ४४

माहरइ काजइ माहरइ मुंढइ खारुं-खाटउं कहवा पचखाण, वरांसतां कहवाइ तउ नउकारवालिनउ दंड १; अनइ जती प्रतइं अथवा ग्रहस्त प्रतइं माहरा मुंढइ मुंढइं थकी कठोरभाषा बोलाइ तउ नोकरवाली दस गुणवी - ए बोल पचतालीसमउ । ४५

इणी प्रकारइं पचतालीस बोल लख्या छइं । श्री सीमंधरस्वामी साखि । प्रतिदिन विजयमान भट्टारिक परमगुरु तपागच्छतिलकसमान, विस्वाधार, कलिकाल-गौतमावतार, कल्पद्रुम, गच्छाधिराज श्री श्री..... हीरविजयसूरि - तत्पट्टप्रभाकर, धर्मभारधोरिंधर, सौभाग्यवंत आचार्यपदचक्रसमान, संयमश्रीहृदयहार, कूर्चालसरस्वती, प्रतक्षभारती, चतुर्बुद्धिनिधान, वादीगजपंचानन, कुमतिमानमर्दन आचार्य श्री श्री... विजयसेनूरि- तद्गच्छे वाचक चक्रचूडामणिसमान महोपाध्याय श्री श्री... बिमलहर्षगणि-तत्शिष्य मुनि प्रेमविजयनी टीपणी जाणिवी ।

संवत् १६३९ वर्षे आसो सुदि १ दिने वारु गुरुदिने लिखितं । छ । छ । मुनि प्रेमविजयपठनार्थ ।

कल्याणं भवतुमिति भद्रं । गुरुप्रसादात् ॥

[नोध : पांत्रीशमा बोलनो पाठ खूटे छे - ह. भा.]